

Själens mörka natt och ljusa dag

EN BOK OM KVANTFYSIK

Louise Uggla

Tiden i kaos

Återigen har jag tittat på filmen som togs under resan till Libanon. Det är märkligt vad den filmen får mig att bli berörd trots att jag har sett den flera gånger. Det var i slutet av september 2017 som Region Kronoberg ordnade en resa till Beirut i Libanon för personer som arbetar, eller kommer i kontakt med flyktingar i Sverige. Vi var 26 förväntansfulla resenärer som besökte frivilligorganisationer, FN-organisationer, flyktingläger och den svenska nyöppnade ambassaden, eller snarare ambassadörens residens. Dessutom fick vi träffa politiska och religiösa ledare med inflytande i Libanons styre.

Som om inte detta skulle räcka fick resan för mig ytterligare en dimension – min andliga utveckling.

*

Efter en lång resa, med sex timmars väntan i Istanbul, var jag äntligen på mitt hotellrum och skulle packa upp. Det var första gången jag använde den resväskan och det var definitivt jag som hade packat den. Hur kom det sig att överst i packningen låg två nycklar? Jag såg dem inte när jag slog igen locket därhemma.

Efter att ha varit med om så kallade oförklarliga saker massor av gånger tidigare i mitt liv, brydde jag mig inte särskilt mycket utan somnade och sov de få timmar som återstod av natten.

*

Båda mina föräldrar var under sin levnad, intresserade av utrikespolitik. De träffades i Tyskland alldeles efter andra världskriget där de arbetade för Röda korset på en barnbespisning för föräldralösa barn. Min pappa blev till och med beordrad att åka till tågstationen och hämta mamma när hon anlände till sitt nya arbete i Essen. De kunde helt enkelt inte missa varandra.

Det var inte första gången de var utomlands. Mamma hade arbetat sig över till USA på en båt fem gånger och min pappa hade varit med i finska vinterkriget som varade mellan 1939 och 1940. Han tillhörde den grupp av svenska frivilliga män som åkte och slogs på Finlands sida sedan dåvarande Sovjetunionen hade anfällt Finland. Min pappa fortsatte sina utlandstjänstgöringar även sedan mina föräldrar hade gift sig. Året 1953, under Koreakriget, var han stationerad i Nordkorea medan min mamma och min tre år äldre syster var hemma i Sverige och väntade på att jag skulle födas.

År 1958 tjänstgjorde han i Jerusalem och vi tre övriga i familjen skulle spendera ett år med honom där. Var det kanske likheten mellan det brusande livet i Beirut som påminde mig om vårt liv i Jerusalem eller varför blev jag så berörd?

Precis som många andra tog jag efter mina föräldrars intresse, som i vårt fall innebar det internationella livet. Jag läste engelska på en flickskola i England och franska i Provence i Frankrike, var reseledare och stationerad på olika destinationer i Europa och Västindien under några år. När jag arbetade på en kvinnojour utanför Bangkok i Thailand började jag inse att en universitetsutbildning nästan var nödvändig om jag ville komma vidare. Socialantropologi, Internationella relationer och Mänskliga rättigheter blev de ämnen jag läste på Stockholms universitet. Trots det hittade jag inte något arbete där jag kände att jag hade kommit rätt.

Under åren 2003–2006 var jag i Tadjikistan två månader varje höst och lika länge varje vår, tillsammans med en ung tajisk man, Shavkat, och en lite äldre svensk man, Ingemar, som jag hade lärt känna på en skola i Skåne. Holma College of Holistic Studies hette skolan och där var studenter från många olika länder. Det kom helt fantastiska lärare från hela världen till denna skola utanför Höör och alla undervisade i olika aspekter av holism vilket betyder helhetstänkande och där kom jag i kontakt med kvantfysiken för första gången i mitt liv utan att då förstå vilken betydelse den skulle få för mig senare i livet.

Vårt tajiska skolprojekt bestod av att försöka skapa ett holistiskt college i staden Khujand i norra Tadjikistan. I förlängningen skulle vi också bygga ett campus med miljövänliga material. Äntligen hade jag hittat min uppgift i livet, trodde jag. Allt jag hade gjort

innan dess var förstås en förberedelse för collegeprojektet.

Men icke! Efter dessa tre år hade relationerna oss emellan tagit slut helt. Shavkat hade hittat sin blivande fru och flyttat till Dubai, och Ingemar hade lämnat Tajikistan långt innan det definitiva uppbröttet och jag insåg att det bara var att åka hem och ge upp.

*

Det var inte roligt att inse att vårt projekt var ett rejält misslyckande. Visst var det skönt att vara hemma i välfungerande Sverige med elektricitet dygnet runt. I Tajikistan kunde elen vara borta i flera dagar och även om den var där ibland på dagtid så stängdes den av någon gång mellan 19 och 21-tiden på kvällarna. Den kom inte på igen förrän nästa morgon, i bästa fall. På helgerna var det inte bättre. Jag brukade gå upp vid sjutiden för att hinna duscha och laga frukost innan klockan åtta då elen stängdes av, om det ens fanns något vatten och el alls.

Det var också härligt att äta svensk mat och träffa vänner, men innerst inne gnagde känslan av ett projekt som återigen hade misslyckats. Vad skulle hända nu? Hur skulle jag kunna betala min hyra i Stockholm. Trots att jag bodde i en mycket liten lägenhet så skulle hyran betalas. Det skulle inte hjälpa om jag bytte den mot en mindre.

Min mor hade dött året innan och efterlämnat en summa pengar så att jag klarade mig ett tag men jag

var tvungen att hitta ett jobb. Det fanns inte något arbete i min värld just då som var lockande. Jag hade ärvt en hund, av min mamma, en liten svart dvärgschnauzer som hette Hedda. Hon blev nog min räddning. Som alltid när jag inte mår så bra lägger jag på mig en massa extra kilon. Hunden behövde motion och det gjorde jag också. Vi började gå långa promenader.

Det var lätt att ha hund i Stockholm. En av de första dagarna jag var hemma skulle vi ta färjan från Slussen till Djurgården. Det lustiga var att jag så klart, innan vi gick, fick en insikt att jag skulle ta med mig lite pengar ut. Jag hade låst min lägenhetsdörr utifrån för att gå och min logiska hjärna sa att jag inte alls behövde några pengar, jag skulle ju bara gå en promenad med min hund och jag kunde åka på färjan med månadskortet från Stockholms lokaltrafik. Röstent i huvudet var dock påstridig och upprepade att jag skulle ta med mig pengar. Jag gick tillbaka in och hämtade en summa pengar. Vid färjan träffade jag en kvinna med en Cockerspaniel som bodde i närheten av oss. Jag hade aldrig talat med henne tidigare men som de hundägare vi var började vi småprata och jag frågade om jag fick bjuda henne på en kopp kaffe. Så bra att jag hade med mig pengar ut, jag behövde verkligen lära känna lite grannar och speciellt de som hade hund var alltid en tillgång om man behövde tipsa varandra om olika hundkliniker, hundcaféeer etcetera.

Känslan när jag gick tillbaka in i lägenheten och

hämtade pengarna, satt kvar länge. Det var som att jag hade gått in i ett slags fluffigt moln, kanske en annan dimension. Så märkligt. Den varade ända tills jag hade träffat min granne med sin Cockerspaniel. Hade jag uppfattat meddelandet från rösten i huvudet på ett riktigt sätt, att det var meningen från början att jag skulle träffa, och bjuda grannen på kaffe? Var det därför jag skulle ha med mig pengar ut? Det kändes så.

På 1980-talet läste jag Shirley McLaines bok, »Ut på yttersta grenen« och blev alldeles tagen av alla så kallade övernaturliga saker hon hade varit med om. Självklart trodde jag på det hon skrev. Varför skulle hon ljuga om saker som var så otroliga, hon var ju en berömd skådespelerska med gott rykte? Att jag själv skulle ha någon slags medial förmåga var helt uteslutet. Visst hade jag lyssnat på föredrag som avslutades med en guidad meditation men jag varken såg eller kände något så att meditera kändes totalt bortkastat för min del. Men vad var det som hände när jag gick tillbaka in i lägenheten för att hämta pengar?

Eftersom jag har haft eksem i dryga 40 år hade jag för länge sedan vänt ryggen till den traditionella skolmedicinen, åtminstone när det gällde eksemet. Där fick jag bara cortisonsalvor vars verkan varade något dygn men med den biverkningen att huden blev tunn och sprack. Det enda som hjälpte var den riktiga solen, inte solarier, alltså var ett arbete utomlands något som jag hoppades skulle kunna hjälpa mig.

Min första destination som reseledare var på Cypern. Jag hade varit där på »semester« det vill säga semester från eksemet, några gånger tidigare. Jag älskade verkligen den ön och lärde mig ganska snart dess historia, kultur och gamla seder för att kunna berätta på de utflykter vi hade för gästerna. En av de första utflykterna jag gjorde med turister gick till den gamla stenåldersbyn Khirokitia. Det var tidigt på våren och gullkragarna lyste gula under olivträden som skimrade i silver. Det var otroligt vackert och jag fick en riktig skönhetschock, vilket jag till min egen förvåning upprepade för gästerna flera gånger.

*

Holosync är ett jättebra system för att bli fokuserad och slappna av, sa en väninna till mig en dag i Stockholm. Det är ungefär som att meditera men du behöver inte göra det själv utan skivan du lyssnar på mediterar åt dig. Ska vi inte prova?

Det låter som ett utmärkt förslag sa jag ända tills jag hade hört priset. Vi bestämde oss för att dela på kostnaderna för dessa dyra skivor som man prenumererade på. Det var nog inte helt tillåtet men att betala ett sådant månadspris själv var inget jag kunde ro iland med.

Min väninna frågade mig om jag inte tyckte att det var en jättebra meditationsteknik, efter någon månad. Jag kände absolut ingenting och blev varken fokuserad eller gladare. Däremot tyckte jag att det var en skön avkoppling att sätta mig tillrätta i soffan

med hörlurar och lyssna på regn som smattrade mot ett tak eller vågor som slog in mot någon strand. Att detta regnväder och vågskvalp innehöll något mer än bara ljudet visste jag för vad som egentligen hände var att lyssnaren togs ner till de olika hjärnvågorna, alfa- gamma- och deltanivåerna då man blir ordentligt avslappnad. Efter en timmes lyssnande hände det att jag kände mig lite mer påfylld av energi och kunde ta itu med åtminstone vardagliga måsten.

*

Thrity Engineer är en indiska som bor i England. Hon skrev en bok som heter Supercoherence: The Return to Love, som var en månadsbok i någon bokklubb. Samma väninna som jag delade Holosyncskivorna med, bad mig läsa boken. Själv hade hon inte tid men jag som var arbetslös kunde väl läsa den och berätta om innehållet för henne när jag var klar?

Boken handlade om frekvenser i små provrör som omedelbart botade allt från allergier till ilska. När Thrity Engineer kom till Stockholm för att lansera sin bok och hålla ett föredrag om frekvenserna var det självklart för mig att vara där. Efter föredraget kunde man köpa frekvenserna som nu var inneslutna i små vackra glasbitar istället för som vätska i provrör.

När jag efter dagens slut vandrade iväg över Stureplan och bort utmed Biblioteksgatan kändes det som om jag nästan flög. Varje dag skulle man hålla den lilla rosa glasbiten i vänster hand i ca 15 minuter sam-

tidigt som man höll den gröna i höger hand, för att få balans i tillvaron. Jag läste mycket om frekvenserna och förstod att jag kom in i det så kallade nollpunktsfältet när jag höll i dem och även en stund efteråt.

Efter att ha använt frekvenserna några månader till märkte jag en skillnad som var slående. Jag började bli styrd på ett perfekt sätt, för mig. Gick jag ner till tunnelbanan eller till bussarna så kom rätt färdmedel precis så att jag hann med. En dag på landet när jag satt och rensade ogräs och väntade på att min systerson skulle komma och hämta mig märkte jag att det inte var den tid som vi hade gjort upp som gällde utan precis när jag var färdig med ogräset, hörde jag hur hans bil kom upp för backen till huset. Då började jag förstå vad »flow« är för något.

Sommaren gick mot sitt slut och i augusti blir det ganska mörkt när man bor i en skog utan gatlyktor. Innan jag åkte hem till Stockholm tänkte jag att jag allt var väldigt lyckligt lottad som hade min lilla fina lägenhet i Gamla Stan och fick komma hem till en trygg plats där det alltid är upplyst och där det fanns snälla grannar och vänner och annat hemtamt. Till och med min hund verkade föredra att komma hem och de första dagarna tog det evigheter för oss att ta oss några kvarter bort bara för att hon skulle nosa på allt som hade hänt sedan vi varit där senast.

Kvantfysik och österländsk vetenskap

Att jag skulle börja intressera mig för kvantfysik var inget jag eller någon annan i min närhet ens kunde tänka sig. Jag har alltid varit intresserad av humanistiska- och utrikesfrågor så när jag fick min första lektion i kvantfysik förstod jag absolut ingenting. Det var professor Amit Goswami, från universitetet i Seattle i USA, som kom till Holma College i Skåne och undervisade oss elever.

Han hade gett ut en ny bok, *Physics of the Soul*, som han hade lagt på ett bord i vårt gemensamma dagrum. När jag läste den började jag äntligen få en förklaring på de fenomen som jag varit med om så ofta men som vetenskapen förnekade möjligheten av.

Vid ett tillfälle långt innan jag hade börjat med mina frekvenshöjande cd-skivor, droppar och glasbitar satt jag på en buss från Umeå för vidarebefordran till Stockholm. Chauffören hade vid ombordstigningen sagt att han bara skulle köra till Sundsvall för det var så mycket snö att varken tåg eller bussar kom fram. Militären fick rycka ut i många delar av landet med bandvagnar för att nå pensionärer och andra som hade svårt att ta sig fram. De gamla måste kunna få mat och kanske evakuering med tanke på

att elektriciteten hade försvunnit i många byar på landsbygden. Det fanns alltså inget sätt för mig att ta mig vidare till Stockholm den dagen.

Jag började oro mig för att det inte skulle finnas någon vänthall som var öppen i Sundsvall där jag kunde invänta nästa dags tåg som skulle ta mig till Stockholm. Jag vände mig tyst uppåt och bad om hjälp hur jag skulle göra. Strax därefter kom den unga bussvärdinnan som just hade bjudit oss på kaffe och sa att chauffören ville tala med mig.

Har du några släktingar eller vänner i Sundsvall som du kan sova hos i natt? frågade han. Nej jag känner ingen i Sundsvall svarade jag. Vill du att jag kontaktar kontoret så att de bokar ett hotellrum åt dig i närheten av stationen? Ja det ville jag förstås. Detta var innan mobiltelefonernas tid men chauffören hade en direkttelefon till bussbolaget han jobbade för och vips hade jag fått svar på min fråga som jag hade ställt uppåt. Det här var den första gången det var riktigt uppenbart för mig att det jag hade skickat ut fick svar.

En annan gång skulle jag övernatta i Istanbul. Det gick inga direkta förbindelser från Stockholm till Tajikistan på samma dag, den här gången. Jag skulle behöva vara ensam i Istanbul nästan ett helt dygn vilket jag helst inte ville. Alltså bad jag uppåt att jag skulle hitta någon gammal vän, klasskamrat eller någon bekant som jag åtminstone kunde äta middag med. Det var ingen jag kände på flyget som skulle till Istanbul men när jag väntade framför disken med

min hotellvouchert på flygplatsen i Istanbul, stod en kvinna framför mig i kön, i min ålder som skulle bo på samma hotell. Hon var från Kazakstan men talade en utmärkt engelska och vi hade en trevlig kväll och förmiddag tillsammans innan våra respektive flyg skulle lyfta. Där fick jag återigen ett bevis på att man får det man ber om.

I flera år har jag dessutom bett att få en parkeringsplats innan jag kommit fram. Jag säger då tyst för mig själv: tack för att jag får en parkeringsplats utanför Evas bostad, till exempel. Det fungerar lika bra var jag än är i världen men eftersom vetenskapen inte medger att dessa fenomen finns, vågar få personer tala om det.

Nu hade jag äntligen funnit kvantfysiken genom Amit Goswamis bok. Jag fick också boken, *De dansande Wu-Li mästarna* av Gary Zukav, av en väninna. Jag vet inte hur många gånger jag läste den men vid ett tillfälle jublade jag och sa högt för mig själv, jag fattar, jag fattar. Många populärvetenskapliga författares böcker i kvantfysik har det därefter blivit för min del. Bland annat Danah Zohar's *The Quantum Self* och *The Quantum Society* och Lynne McTaggarts böcker, *Fältet* och *Bandet*.

Vad som skiljer kvantfysiken från den newtonska vanliga fysiken är att kvantfysiken sker utanför tid och rum och den är aldrig deterministisk. Den newtonska fysiken sker däremot i tid och rum och man kan göra vilka beräkningar som helst som kommer att stämma. Förenklat kan man säga att kvantvärlden

består av vågor innan de har kollapsat till partiklar i vår materiella värld.

Kvantfysiken består alltså av vågor som befinner sig utanför tid och rum och partiklar som befinner sig i tid och rum. Ingenting blir till förrän någon har sett eller mätt något, heter det. Själv tror jag att man ska byta ut se och mäta mot orden tänka och känna eftersom de två sistnämnda företeelserna genererar vågor vilket inte se och mäta gör.

Det krävs alltså en observatör, någon som tänker eller känner, för att något ska skapas. Som exempel är en fågel som sjunger egentligen bara någon som stöter ut ljudvågor. Finns det ingen person med en trumhinna i närheten som tar upp vibrationerna från fågeln så finns det heller ingen fågelsång. På samma sätt är det med ett träd som faller i skogen. Det måste finnas en trumhinna där som hör brakets annars är det bara vågor som sprider ut sig. Är det fågeln som sjunger eller jag som lyssnar? Vem utför den aktiva handlingen? Det är en riktig hönan eller ägget-fråga.

Nästan allting är egentligen tvärt emot vad det utger sig för att vara. Tidigare trodde vi att jorden var platt, och nu tror vi att det som sägs till oss är sådant som kommer från andra människor. Verkligheten kan vara att det är ett eko från oss själva som vi får höra från någon annans mun. De speglingar du får höra kan komma från vem som helst men oftast inte från den person du hade trott. När jag satt och marknadsföringsringde på ett av mina jobb kom jag till en man som hade samiskt ursprung. Han beklagade sig

för att någon som hade ringt tidigare hade uttryckt ett förakt mot samer. Det verkar ju väldigt konstigt att någon som sköter sitt jobb som marknadsförare plötsligt skulle kommentera varifrån samtalsmottagaren kommer, tänkte jag. Då slog det mig, det kanske var han själv som i kontakten med en sörlänning kom in i ett fält där samerna har varit nedvärderade av svenska staten eller någon annan auktoritet?

På samma sätt tror jag det var när jag tuppade av vid kräftkalaset. Jag kom in i det gamla fält där en gruppvåldtäkt hade ägt rum. Det har hänt mig många gånger att jag plötsligt sagt något som jag absolut inte hade tänkt säga och jag vet inte varför jag sa så. I bästa fall har det efteråt kommit fram någon som sagt att det där var något hon eller han behövde höra men ibland vet jag inte alls vem som sa det för det känns inte som om det var jag. Tvärt om händer också, en väninna höll en utläggning för mig om något och undrade sedan varför i hela världen hon hade börjat tala om just detta. För att jag behövde få reda på det här, blev mitt svar.

Vi talar hela tiden om att en person är på ett visst sätt när det egentligen är vi själva, som ser personen på just det sättet. Beroende på vad vi har varit med om tidigare ser vi på verkligheten med de »glasögonen«. Lill Lindfors spelade i en rolig sketch för flera år sedan, där hon skulle föreställa en mans mamma, hans älskarinna och hans fru. Trots att det gällde samma man var beskrivningen av honom totalt olika. Ibland rekommenderar vi olika hantverkare eller

affärer eller något annat till varandra. Han eller hon är jättebra, kan vi säga. Men han kan vara jättebra om han känner att han är på samma våglängd som den blivande kunden och hon kan vara jättedålig om hon känner att kunden inte litar på att hon gör ett bra jobb. Det är de underliggande fälten som styr.

Allt skvaller genom tiderna är ett exempel där olika påståenden om en person har varit helt subjektiva men tagits för sanning. Häxprocesserna är ett annat exempel där den som vittnade troligen kände sig betydelsefull eftersom all energi riktades mot just honom eller henne. Självklart vittnade man falskt om det fanns något att vinna på det, som energi till exempel. Nästan allt är skapat av oss själva men med tidsfördröjningen så märker vi inte vad våra egna tankar skapar.

Näe jag har verkligen inte skapat min sjukdom, dumma chef och hemska grannar säger du kanske. Men vänta och se. Så länge vi människor känner eller tänker, vilket sker konstant med oss alla, så utgår vibrerande vågor från oss. De vågorna betar sig på samma sätt som ett ultraljud eller ett ekolod. Bilden speglas tillbaka till oss själva.

Andlighet
Religion
Världsbild

Hur förhåller det sig med människans historia? Vi börjar från början.

Karin Bojs, vetenskapsjournalist på Dagens Nyheter, skriver i boken »Min europeiska familj om människans utveckling från de senaste 54 000 åren«. En grupp människor kom vandrande från Afrika till Mellanöstern för dryga 50 000 år sedan. De blandades upp med en liten andel neandertalare. Strax efteråt splittrades gruppen och några vandrade åt öster och blev sydostasiater och australier. Några stannade i Mellanöstern och Kaukasien. Några började även gå mot Europa.

Hon skriver en liten berättelse, här nedan mycket förkortad, om hur det skulle ha kunnat gå till när en av de första kvinnorna från trakten kring Genesarets sjö hade en intim träff med en Neandertalare.

Om hon blev gravid med våld skulle hon inte ha haft en chans emot honom. Han var grövre och ljusare än hon själv och näsan var bredare och större men i övrigt var han ungefär lika lång som kvinnan. En liten pojke föddes, en stor och kraftig pojke blev det. Han lindades i ett gasellskin och lades på en bädd av torra grässtrån. Efter tre dagar höll shamanen en

ceremoni. Hon dansade häftigt tills hon nådde fram till gudarna. Under tiden satt modern och de övriga runt elden och sjöng. Shamanen hade en hel del att berätta när hon kommit tillbaka från gudarnas värld. Pojkens framtid innebar att han skulle få många ättlingar som skulle vandra i alla väderstreck och skulle sprida sig över alla marker, utan ände. Han ska kallas gudarnas son och gudarna ska ge dig kraft så att du kan uppfostra honom, sa shamanen till den nyblivna modern.

Karin Bojs skriver att neandertalaren skulle ha kunnat våldföra sig på den asiatiska kvinnan och att shamanen var en viktig person i de samhällen som bildades för så länge sedan. Att människan alltid har vänt sig till en högre makt låter troligt, men hur är det med mannens överläge? Är det här ett mönster som har upprepats ända sedan tidernas begynnelse eller har det funnits tider när kvinnans status var jämställd med mannens?

Det finns inga belegg för att det någonsin har funnits ett strikt matriarkalt samhälle enligt Wikipedia. Ett rent spegelvänt samhälle mot det patriarkala samhället som ser sig överlägsna det motsatta könet har det kanske inte funnits men matrilineära samhällen där flickor ärver modern vad gäller namn, egendom och tillhörighet har vid flera olika tidsåldrar funnits på olika platser i världen enligt flera författare. Det finns även idag i Indien ett folk som praktiserar det sättet att styra. Ett annat exempel finner vi i schweiziske professorn Johann Jakob Bachofens

(1815–1887) bok *Das Mutterrecht*. Han hävdar att det har funnits andra rättssystem före den patriarkala ordningen. Han menar också att människorna i begynnelsen har levt i klaner styrda av kvinnor.

Bronislaw Malinowski (1884–1942), sociolog och socialantropolog, fann på ögruppen Trobrianderna i Melanesien en matrilineär familjebildning där den äldsta kvinnan äger släktgruppens mark och resurser och en av döttrarna ärver marken när modern dör. Elin Wägner (1882–1949) skriver mera utförligt i boken *Väckarklocka* hur moderåldrarna har alternerats mellan patriarkaten. Vi säger fortfarande, hon om tiden, som en kvarleva från andra tider. Det är viktigt att vi börjar få fram helheten om jorden ska överleva.

Även i Samarkand i Centralasien, där det både har idkats handel men även har varit en arena för strider visar det sig att kvinnor har varit fria och som drottningar styrt över delar av riket. Djiningis Khan (1162–1227) som förenade alla de mongolstammar som härskade i området och hans sonson Kublai Khan är också välkänd men det har varit helt tyst om de sju eller åtta döttrarna. Jack Weatherford, socialantropolog från USA har nu funnit att döttrarna deltog i ryttartävlingar och ledde fälttåg och en av dem var dessutom en fruktad brottare. Det kommer fram flera beskrivningar som handlar om kvinnors historia. Vem väljer vad som ska framföras som historia? Vi får hoppas att världen inte har haltat under hela sin historiska tid. Varken män eller kvinnor mår bra av det.

*

Jeremy Lent skriver i sin bok *The Patterning Instinct* att mycket av jägare-samlare-folks världsbild, är universellt, oavsett var på jorden de än vandrade. Han skriver att synen på moder jord var att hon generöst gav av alla sina gåvor, som gick att äta. Även fadern, himmelen, ansågs vara en lika omsorgsfull förälder som bidrog genom att göra klimatet gynnsamt för grödorna så att det alltid fanns mat att överleva på. Om det inte fanns tillräckligt med föda på just den platsen man befann sig var det bara att vandra vidare tills man hittade något annat ställe med en annan gröda. På så sätt blev kosten varierad och redan tidigt förstod man att fördela maten rättvist i gruppen var en nödvändighet. De personer som jagade vilt kanske inte kunde döda något djur på flera dagar så då gällde det att tacksamt få äta av de nötter, rötter och grödor som de övriga hade samlat in. Under vintern kunde det vara skönt att få krypa in i en grotta men eftersom gruppen annars hela tiden var på vandring var det ingen som hade speciella ägodelar som bara var hans eller hennes.

För barnen var vandrandet en rejäl utmaning. Ibland blev de tagna av vilda djur och ibland var de för klena för det hårda vandringslivet så de blev inte alltid så gamla, vilket kan ha bidragit till att endast de mest uthålliga och med bäst förutsättningar överlevde.

Att man slog sig ner och istället började ägna sig åt

jordbruk innebar helt nya värderingar. Istället för att som tidigare ha ansett naturen som givande började kosmos ses som något krävande vilket gav världen en ångest som fortfarande finns kvar hos oss idag, enligt Jeremy Lent. Det finns troligen inga vandrande jägare-samlare-folk som endast lever på att jaga vilt och samla växter och rötter kvar längre. Men ända fram till 1970-talet fanns !Kungfolket som höll till i Kalahariöknen i norra Namibia och Södra Angola innan de började bli bofasta. Anledningen till att jag skriver ett utropstecken innan namnet på folket är för att det uttalas som ett klickljud och inte bara ett vanligt K.

Det är många antropologistudenter från väst som har haft !Kungfolket som studieobjekt eftersom de har ansetts vara intressanta bland annat för att de levtt ett tämligen jämställt liv mellan män och kvinnor.

En av alla de antropologer som bedrev fältstudier i Kalahari var Richard Lee som ett år spenderade julen där. !Kungfolket visste att julen var något speciellt för västerlänningar. Man firade födelsen av den vite mannens gud-chief vilket även för !Kungfolket var något att se fram emot. Då kunde !Kungfolket idka byteshandel med västerlänningar som ofta var extra generösa just vid julen. Richard Lee bestämde sig för att köpa den största, fetaste oxen han kunde hitta för att ge till !Kungfolket. Men istället för tacksamhet blev han överöst av förolämpningar. Det där var den mest magra ben- och inälvssäcken de någonsin hade sett och trots att de festade på den i två hela dagar fortsatte de klaga.